

INTERVIEW ANNET NIEUWHOF

De archeologische opgravingen in Ezinge tussen 1923 en 1934 door Albert Egges van Giffen waren een regelrechte sensatie. De onderzoeksresultaten zijn nadien versnipperd gepresenteerd aan de buitenwereld. Sinds vandaag zijn deze voor het eerst bijeengebracht in een toegankelijk overzichtswerk. Onder leiding van Annet Nieuwhof.

Van Giffen voor het eerst compleet

▲ Annet Nieuwhof. Foto Kees van de Ven

Mannus van der Laan

GRONINGEN Annet Nieuwhof moet de fotograaf teleurstellen. In haar werkkamer op het Groninger Instituut voor Archeologie bewaart ze geen enkele archeologische vondst uit Ezinge. Op de wanden hangen wel veel foto's van opgravingen. Er zit ook een afbeelding tussen van een Jupiterbeeldje, dat wordt gezien als een van de meest bijzondere vondsten uit het wierdendorp. Nieuwhof moet het enthousiasme van de verslaggever temperen. Het Jupiterbeeldje op de foto komt niet uit Ezinge, maar ergens uit Overijssel. „Deze beeldjes zijn afkomstig uit het Romeinse Rijk. Ze werden in groten getale gegoten in een mal.”

Hoe dergelijke beeldjes hier kwamen, daarover bestaat geen zekerheid. Het kunnen geschenken zijn geweest van Romeinse diplomaten aan invloedrijke Groningers. Of souvenirs meegebracht door noordelinge die als militair in het Romeinse Rijk hebben gediend. Maar even goed kunnen ze door ruilhandel in onze contoren zijn beland. Het heeft even geduurd, maar nu zijn de opgravingen uit Ezinge eindelijk overzichtelijk bijeengebracht in een voor een breed publiek toegankelijke publicatie, onder leiding van Nieuwhof. De Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) verstrekte de benodigde subsidie.

De opgravingen van Albert Egges van Giffen trokken destijds interna-

▲ De opgraving van Ezinge in 1932. Foto Rijksuniversiteit Groningen, Groninger Instituut voor Archeologie

‘Er zit prachtig spul tussen, maar ook slordig gemaakte, scheve potjes’

tionaal de aandacht. Hij was van oorsprong bioloog, maar raakte min of meer bij toeval betrokken bij archeologisch onderzoek. Vanaf 1908 in Dorkwerd en tussen 1923 en 1934 in Ezinge. Nieuwhof: „Ezinge is zo bijzonder, omdat het veel uitgebreider

is opgegraven dan alle andere wieden in het kustgebied.”

Tot de opgraving van Ezinge was er niet veel bekend over het ontstaan en de bewoningsgeschiedenis van de Groninger wieden en Friese terpen. Sindsdien weten we dat sommige ervan al vanaf 500 jaar voor de jaartelling zijn bewoond. Rond 300 na het begin van de jaartelling liep het gebied weer leeg, om pas een paar eeuwen later weer bevolkt te raken. Nieuwhof heeft recentelijk ontdekt dat juist Ezinge altijd bewoond is gebleven. „De reden kan zijn dat het een belangrijke regionale functie heeft vervuld.”

Toch waren er in Ezinge nooit meer dan twintig huizen gelijktijdig bewoond. Meestal schommelde het aantal tussen de vijf en tien. Uit on-

derzoek van Van Giffen bleek dat de mensen niet in primitieve hutten bivakkeerden, maar in woonhuizen met aparte stallen voor hun vee. Deze stonden op verhogingen in de kwelders. De wanden waren gemaakt van vlechtwerk van twijgen, afgestreken met klei en mest om de waterdicht te maken.

Er zijn in Groningen ruim vijfhonderd wieden getraceerd, in Friesland zeker twee keer zoveel. Er worden volgens Nieuwhof nog steeds nieuwe gevonden, die ooit zijn onder geslibd. De bewoningsgeschiedenis ervan komt vooral aan het licht door onderzoek naar huisplaatgronden en objecten in de bodem. Er is in Ezinge vooral veel aardewerk gevonden. „Wat voor de leek misschien het minst interessant

lijkt, dat is voor de archeoloog het meest belangrijk. Uit aardewerkstijlen valt relatief eenvoudig de oorsprong en de verspreiding van keramiek vast te stellen.”

In het boek wordt uitgebreid ingegaan op het gevonden aardewerk, meestal niet meer dan scherven. Veruit het grootste deel ervan was handgevoerd. De potten werden gebruikt om voedsel in te bewaren, in te koken of deden dienst als servies. Nieuwhof gaat er vanuit dat het vooral is geproduceerd door vrouwen thuis. „Er zit prachtig spul tussen, maar ook slordig gemaakte, scheve potjes. Je bent natuurlijk niet zomaar een volleerd pottenbakker.”

Een klein deel bestaat uit draaischijfaardewerk. Dat is meestal afkomstig uit andere streken. In Ezinge is zelfs Romeins aardewerk uit Noord-Afrika aangetroffen. Aan de hand van de herkomst kunnen handelsstromen en culturele beïnvloeding in kaart worden gebracht.

In de publicatie, die veel afbeeldingen bevat, zijn ook de andere vondsten opgenomen. Vuistdikke stenen onder meer afkomstig uit Drenthe en werktuigen van ijzer. De Eringers maakten ook voorwerpen van dierlijke botten, om leer mee te bewerken, maar ook naaialden en weefgewichten. Aan de hand van gevonden dierskeletten komt de omgang van de wierenbewoners met hun levende have aan het licht.

En verder is er een keur aan sierraden opgedolven, met als bijzondere vondsten een bronzen haan en een ingelegde zegelsteen van een ring,

beide in het bezit van het Groninger Museum.

Dankzij Van Giffen kwam in Groningen het Archeologisch Instituut tot stand. Deze staat tot op de dag van vandaag aan de Poststraat in de binnenstad. De antieke, houten stoelen en archiefkast in de kamer van Nieuwhof zijn al die jaren de stille getuigen geweest van zijn zegenrijke arbeid.

Van Giffen kon zoveel opgravingswerk verrichten doordat hij beschikte over een klein legerijde goedkope werklözen, dat de grond voor hem af groef.

Gelukkig beschikken wij nu over graafmachines. En computers, want de meeste tijd gaat niet zitten in opgraven maar in onderzoek en analyse na afloop. Vandaar dat we nu pas

met deze publicatie naar buiten kunnen komen.”

Doordat Van Giffen met biologische blik archeologie bedreef, heeft hij volgens Nieuwhof het vak in Nederland een bijzonder stempel opgedrukt. „Hij was vooral geïnteresseerd in hoe mensen het landschap beïnvloedden en vice versa. Dat heeft ons veel geleerd over de bewoningsgeschiedenis. In die zin is hij van onschatbare betekenis geweest.”

Boek *En dan in hun geheel. De vondsten uit de opgravingen in de wiede Ezinge* onder redactie van Annet Nieuwhof is uitgegeven door de Vereniging voor Terpenonderzoek. Prijs: 25 euro (256 blz.). Meer informatie: www.terpenonderzoek.nl

▲ Jupiterbeeldje. Foto Groninger Museum/Marten de Leeuw

▲ Gemme met haan. Foto Groninger Museum/John Stoel

▲ Weefgewichten uit de 2de eeuw. Foto Annet Nieuwhof

▲ Een haardkuil uit de 2de eeuw. Foto Annet Nieuwhof

▲ Beeldje van haan. Foto Groninger Museum/Marten de Leeuw